

Департамент освіти, науки та молоді Запорізької облдержадміністрації
Комунальний заклад «Запорізький обласний центр туризму і краєзнавства,
спорту та екскурсій учнівської молоді» Запорізької обласної ради

ПОГОДЖЕНО

Протокол засідання науково-
методичної ради КЗ «Центр
туризму» ЗОР
від 28.05.2021 № 2

Голова науково-методичної ради
 О. РОМАНЧУК

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Департаменту освіти,
науки та молоді Запорізької
облдержадміністрації
31.08.2021 № 389

Виконувач обов'язків директора
Департаменту освіти і науки
Запорізької обласної
державної адміністрації
 О. СОРОЧЕНКО

Навчальна програма з позашкільної освіти
туристсько-краєзнавчого напрямку

«Пісенна поезія і туризм»

2 роки навчання

Запоріжжя,
2021

Укладач: Киящук Анна Леонідівна, керівник гуртка пісенної поезії і туризму «Обрій» Комунального закладу «Запорізький обласний центр туризму і краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Запорізької обласної ради

Рецензенти:

Жульєва Л. В., викладач-методист Запорізького фахового музичного коледжу ім. П. І Майбороди

Ніколаєв О.С., методист відділу краєзнавства і патріотичного виховання КЗ «Центр туризму» ЗОР

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Авторська й туристська пісня була й залишається важливою складовою духовного надбання українського народу, характеризується щирістю, глибоким розумінням життя, наявністю якісної високодуховної поезії. Гуртки, клуби і об'єднання закладів туристсько-краєзнавчого напрямку позашкільної освіти є носіями нематеріальної культурної спадщини України у цьому жанрі, зберігають і популяризують українську і світову авторську й туристську пісню, дають їй життєдайну силу для збереження генетичного коду нації. В авторських віршах і піснях звучать роздуми про сенс життя та пошуки себе у світі, про дружбу і вірність, радість і смуток, красу і любов, природу рідного краю.

«Пісенна поезія і туризм» є програмою авторської, туристської пісні й акомпанементу на гітарі для музично неосвіченої молоді, а також випускників музичних шкіл у системі позашкільної освіти, які здійснюють туристичні подорожі, беруть участь у заходах туристсько-краєзнавчої спрямованості.

Програма передбачає навчання дітей і учнівської молоді в гуртках початкового і основного рівня протягом двох (трьох) років. Кількісний склад навчальної групи, як правило, становить 15 - 20 вихованців, вік учнів, як правило, від 11 до 21 років.

На опрацювання навчального матеріалу відводиться 216 годин на рік, відповідно 24 години на місяць, 6 годин на тиждень.

Метою програми є набуття і розвиток вихованцями ключових і предметних компетентностей з пошуку, збору, написання, акомпанементу на гітарі й популяризації авторських й туристських пісень, формування творчої особистості громадянина України з високим рівнем культури мислення і поведінки, гуманістичним світоглядом, активною життєвою позицією, національною свідомістю. Найважливішою складовою мети є виховання соціально-адаптованої особистості, формування системи цінностей і високих моральних якостей, патріотичних поглядів молоді людини.

Основні завдання програми полягають у формуванні таких компетентностей:

1. Пізнавальна компетентність: здатність самостійно шукати, аналізувати і збирати необхідну інформацію, уміння відчувати оточуючий світ, сприймати довкілля як життєдайне середовище, знайомитися та вивчати теорію музики, існуючу класику і традиції, авторів і виконавців авторської пісні як літературно-музичного напрямку сучасної культури, основ декламації, сценічного мовлення, руху та інших складових акторської майстерності, формувати особистісне сприйняття дослідженого матеріалу, мати свою думку, здібність до самоосвіти, активність у виборі діяльності і репертуару, володіння навичками продуктивної діяльності.

2. Практична (діяльнісна) компетентність: уміння фіксувати своє розуміння проблеми, поставити мету і організувати її досягнення, оволодіння технікою гри на шестиструнній акустичній гітарі у якості акомпанементу для співу і самостійної гри, основам вокалу, сольного, ансамблевого і багатоголосого співу, самостійного вивчення пісень по нотах з використанням запису акомпанементу буквеними позначеннями акордів, виконанню пісень під акомпанемент на гітарі, дотримуватися здорового способу життя і культури поведінки у навколишньому природному середовищі і в побуті.

3. Творча компетентність: набуття досвіду власної творчої діяльності, розвиток просторового і логічного мислення, здатності проявляти творчу ініціативу, спілкування державною мовою з постійним збагаченням словникового запасу і зростанням вміння досконало і певно висловлювати думки, достеменно передавати інформацію вербально на українській мові, формування стійкого інтересу до жанру авторської пісні і гітарної музики, художнього смаку; виховання потреби у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні, розвиток поетичного таланту, виконання і складання пісень під власний гітарний акомпанемент сольо і в ансамблі, використовувати сучасні засоби комунікації в мережі інтернет – ZOOM, Meet, classroom.google та інші; самореалізація через участь у творчих конкурсах, концертах, фестивалях, акціях, походах, уміння оцінювати свої можливості, сформованість мотивації в здобутті знань для подальшої освіти, розуміння особистісного росту.

4. Соціальна компетентність: здатність до співробітництва, соціальна активність, розуміння взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами та громадянською відповідальністю, виховання культури спілкування, збереження та примноження культурної спадщини, звичаїв, традицій українського народу, повага до людей, утвердження загальнолюдських цінностей, формування позитивних якостей емоційно-вольової сфери (самостійність, колективізм, наполегливість, працелюбство, ініціативність, відповідальність та інші), виховання доброзичливості, вміння працювати в колективі.

Програма є доступною, адекватною конкретним соціально-економічним умовам життя у країні, відповідає загальному культурному рівню молоді й передбачає такі форми організації занять з гуртківцями:

- аудиторні заняття, теоретичні або практичні, а найчастіше комбіновані, що містять як лекційно-семінарську частину, так і практичну підготовку;
- аудиторні заняття у вигляді зустрічей з творчими людьми, краєзнавцями, у формі свят з елементами гри, творчими завданнями і вікторинами, гуморини і т. і.;
- виїзні - участь у концертах, заходах, де звучить пісня, у фестивалях авторської і туристської пісні, одноденні і багатоденні туристичні походи.

Тривалість занять визначається з урахуванням психофізіологічного розвитку та допустимого навантаження і складає в академічних годинах 45 хвилин. Орієнтовне співвідношення теоретичних і практичних годин 1 : 4.

Затрати часу на теоретичне заняття складає 1-2 години, комбіноване або практичне заняття – 3-4 години, екскурсію, тематичне свято або акцію - 4

години, на одноденну подорож (фестиваль, концерт тощо) – 8 годин, дводенну – 16 годин, на триденну – 22 години.

Орієнтовно вихованці засвоюють програму за 2 роки (початковий і основний рівні навчання). Подальше вдосконалення продовжується з обдарованими дітьми на поглибленому рівні – у ансамблевій та індивідуальній роботі, спрямованій з одного боку в творчому напрямку – написання віршів, музики, режисурі пісні, акторської виконавської майстерності, а з іншого - на концертну діяльність, участь у різноманітних заходах (фестивалях, туристичних походах тощо), де звучить пісня. Керівником всіляко підтримується опіка старших над молодшими, досвідчених над початківцями, самоврядування і взаємодопомога, плідна колективна творча діяльність, здорові, дружні взаємовідносини між гуртківцями.

В основу навчальної програми «Пісенна поезія і туризм» покладено наступні розділи:

1. «Спів і основи гри на гітарі» (основи музичної грамоти і співу).
2. «Техніка гри на шестиструнній гітарі і вокал».
3. «Опрацювання пісні з акомпанементом».
4. «Спів під власний акомпанемент».
5. «Сценічна етика та виконавська майстерність» (підготовка до виступів та вдосконалення виконання пісень).
6. «Від краєзнавства до творчості» (ознайомлення з історією, пісенною і поетичною творчістю про рідний край).
7. Спортивно-туристська підготовка.

Поряд з груповими, колективними формами роботи проводиться індивідуальна робота з гуртківцями, в тому числі при підготовці до концертів, фестивалів, сольних виступів, конкурсів та інших масових заходах. Створюються умови для диференціації та індивідуалізації навчання відповідно до творчих здібностей, обдарованості, віку та психофізичних особливостей і стану здоров'я дітей відповідно до чинного «Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах».

Перевірка компетентностей вихованців здійснюється під час проведення практичних занять у формі звітних концертів, участі у тематичних пісенних фестивалях, масових заходах і акціях туристсько-краєзнавчого спрямування тощо. Керівник гуртка не використовує рейтингову шкалу або порівняльні таблиці - оцінювання здійснюється на підставі аналізу індивідуального маршруту розвитку дитини, розробленого педагогом разом з вихованцем у формі зазначення конкретних позитивних результатів, успіхів у порівнянні з попередніми досягненнями як колективу, так і кожної дитини, обговорення наявності конкретних недоліків з метою їх усунення, а також постановки чергової мети на шляху індивідуального розвитку в подальшому навчанні і вдосконаленні. Значна частина навчальної діяльності передбачає особисту самостійну працю вихованця з оволодіння знаннями, навичками і вміннями,

сприяє його саморозвитку, самоаналізу, формуванню компетентностей, зазначених вище.

Програма «Пісенна поезія і туризм» готувалася відповідно до чинних вимог щодо навчальних програм з позашкільної освіти, пройшла апробацію у попередні роки. Аналіз результатів навчання врахований і застосований шляхом корекції змісту і розподілу часу на окремі розділи і теми.

Керівник гуртка в установленому порядку може вносити зміни до розподілу навчального часу на вивчення окремих тем програми, враховуючи рівень підготовки, вік, інтереси вихованців, стан матеріально-технічної бази закладу, в якому працюють гуртки. Теми подані у порядку зростання складності матеріалу.

ПОЧАТКОВИЙ РІВЕНЬ (І рік навчання) (216 години) НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Зміст та види роботи	Кількість годин		
		разом	теорія	практика
	Вступне заняття	2	1	1
1	Спів і основи гри на гітарі	24	7	17
1.1	Елементи вокального співу. Постановка лівої і правої руки.	6	2	4
1.2	Розспівування та його види.	4	1	3
1.3	Основи музичної грамоти. Вивчення розташування нот на грифі шестиструнної гітари до п'ятого ладу.	14	4	10
2	Спортивно-туристська підготовка	12	4	8
2.1	Туристське спорядження. Туристський побут і техніка пішохідного туризму.	10	4	8
3	Техніка гри на шестиструнній гітарі і вокал	52	14	38
3.1	Нотна грамота	30	9	21
3.2	Гра в ансамблі	9	2	7
3.3	Розучування інструментального твору, голосоведіння.	13	3	10
4	Опрацювання пісні з акомпанементом	52	22	30
4.1	Розучування акомпанементу пісні	26	12	16
4.2	Розучування пісні в ансамблі з використанням сольфеджіо	26	10	14
5	Спів під власний акомпанемент	42	12	30
5.1	Самостійне розучування пісні (аккомпанементу і співу).	22	6	16
5.2	Робота над художньою виразністю виконання твору.	20	6	14
6	Від краєзнавства до творчості	20	6	14
6.1	Ознайомлення з історією рідного міста. Піша екскурсія вулицями міста і відвідування краєзнавчого музею.	6	2	4

6.2	Ознайомлення з історією Запорізької області. Пісенна і поетична творчість про рідний край.	6	4	2
6.3	Похід на о. Хортиця. Свято « Співай гітара про рідний край.»	8	-	8
7	Сценічна етика та виконавська майстерність	10	2	8
7.1	Сценічна етика костюму, початок і закінчення виступу.	3	1	2
7.2	Підготовка до виступів та вдосконалення виконання пісень.	7	1	6
8	Підсумкові заняття	2	2	-
Всього		216	70	146

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ПЕРШОГО РОКУ НАВЧАННЯ

Вступ (2 год.)

Теоретична частина

Знайомство з історією зародження та розвитку авторської пісні в світі та Україні. Основні напрямки діяльності, мета і завдання гуртка. Техніка безпеки.

Практична частина

Проведення тестів на визначення музичних здібностей, діапазонів голосів і розподіл по партіях. Відомості про будову гітари.

Розділ 1. Спів і гра на гітарі, елементи сольфеджіо (24 годин)

1.1. Елементи вокального співу і постановка лівої і правої руки гітариста (6 годин)

Теоретична частина

Постановка голосу. Правильна постава під час співу. Дихання та його види. Правильне звукоутворення. Чистота інтонування.

Посадка гітариста, позначення пальців правої руки, Звукоутворення басу: 6,5,4 струни, звукоутворення з 3,2,1 струн. Прийоми звукоутворення з опорою і без опори.

Практична частина

Вправи на вокальний спів. Основне положення правої руки, вправи на звукоутворення з 6,5,4 струн, з опорою, вправи на звукоутворення з 3,2,1 струн. Вправи для пальців лівої руки: гра хроматичної гами на 1,2,3,4,5,6 струнах з чергуванням пальців *i* і *m* правої руки. Вправи на вокальний спів, дихання і звукоутворення.

1.2. Розспівування та його види (4 години)

Теоретична частина

Чистота інтонування. Поняття про види співу: мелодичний, гармонічний при багатоголосі, спів із закритим ротом (морморандо), розспіву з паузами.

Практична частина

Вправи на вокальний спів, дихання і звукоутворення. Повторення звукоутворення з 6,5,4 струн, з опорою, вправи на звукоутворення з 3,2,1 струн.

Вправи для пальців лівої руки: гра хроматичної гами на 1,2,3,4,5,6 струнах з чергуванням пальців *i i m* правої руки.

1.3. Основи музичної грамоти. Вивчення розташування нот на грифі шестиструнної гітари до п'ятого ладу (14 годин)

Теоретична частина

Основи нотної грамоти. Музичний звукоряд. Система запису музичних звуків. Розташування нот на нотному стані. Нотні ключі. Відмінності запису на гітарі і фортепіано. Поняття про мажорний і мінорний лад. Спів гами До мажор і ля мінор.

Практична частина Спів окремих інтервалів- секунда, терція. Закріплення вправ на постановку лівої і правої руки. Гра арпеджіо. Розучування гами До мажор на гітарі в малій октаві з одночасним співом (дівчатка співають на октаву вище в першій октаві).

Теоретична частина

Знайомство з інтервалами - поняття про приму, секунду, терцію, кварту і квінту. Дикція та чіткість виконання голосних та приголосних

Практична частина

Спів окремих інтервалів- секунда, терція, кварта, квінта. Закріплення вправ на постановку лівої і правої руки. Гра арпеджіо. Розучування гами До мажор на гітарі зі співом (в малій октаві для хлопців і в першій октаві для дівчат) Побудова і гра інтервалів на гітарі.

Теоретична частина Подальше знайомство з інтервалами- поняття про сексту і септиму, про октаву. Метр. Такт. Запис довжини звуків. Паузи. Метр. Такт.

Практична частина

Вправи на вокальний спів. Спів окремих інтервалів- секунда, терція, кварта, квінта секста, септима. Побудова і гра інтервалів на гітарі. Гра гами До мажор на гітарі з одночасним співом. Гра арпеджіо і елементів акомпанементу різних ритмічних малюнків (2/4, 3/4, 4/4, 6/8) на відкритих струнах.

Теоретична частина Знаки альтерації. Поняття про сильну долю.

Практична частина

Вокальні вправи. Розучування пісень в ансамблевому співі. Налаштування шестиструнної гітари. Гра арпеджіо і елементів акомпанементу різних ритмічних малюнків (2/4, 3/4, на відкритих струнах). Правильне розташування лівої руки на грифі. Гра хроматичних гам, гами до мажор.

Теоретична частина Стрій шестиструнної гітари. Методи настроювання гітари по камертону, по тюнеру, форте-піано.

Практична частина

Вокальні вправи. Ансамблевий спів. Налаштування шестиструнної гітари. Гра арпеджіо і елементів акомпанементу різних ритмічних малюнків (2/4, 3/4, 4/4, 6/8 на відкритих струнах). Використання метронома. Дотримування ритму. Правильне розташування лівої руки на грифі. Гра хроматичних гам, гами До мажор.

Розділ 2. Спортивно-туристська підготовка. (12 год)

2.1. Туристське спорядження. Туристський побут і техніка пішохідного туризму

Теоретична частина

Загальні вимоги до спорядження (маса, надійність, компактність, естетичність, відповідність призначенню). Групове, індивідуальне, спорядження. Підготовка спорядження. Організація харчування і водний режим під час подорожі. Складання меню одноденного походу. Заготівля дров. Типи вогнищ. Охорона природного середовища.

Практична частина

Складання переліків особистого і групового спорядження. Укладання рюкзака для одноденного походу.

Теоретична частина

Рух групи в пішому поході. Стрій туристської групи. Особливості руху туристської групи в певному районі. Способи подолання простих природних перешкод. Забезпечення техніки безпеки при подоланні перешкод.

Практична частина

Улаштування місця для вогнища. Розпалювання вогнищ різного типу. Приготування їжі в польових умовах.

Навчальний одноденний туристський похід приготуванням їжі в польових умовах.

Розділ 3. Техніка гри на шестиструнній гітарі і вокал (52 год)

3.1. Нотна грамота

Теоретична частина

Розташування нот на нотному стані, грифі гітари, проведення аналогії з фортепіано. Буквені позначення нот. Поняття про принципи побудови мажорного ладу. Тональність До мажор. Поняття про акорди – тризвуки, запис нотами і в табулятурі.

Практична частина

Гра гами До мажор на гітарі по нотах в малій і першій октавах з одночасним співом. Вивчення аплікатури акордів тональності До мажор (С, G). Гра акордів парами. Вправи на вокальний спів.

Теоретична частина

Інтервали. Дисонанси консонанси. Побудова інтервалів від заданої ноти. Побудова мажорного тризвуку. Вивчення аплікатури акордів тональності До мажор (С, F₇₊, G)

Практична частина

Побудова терцій малих і великих і їх спів. Гра акордів тональності До мажор (С, F₇₊, G) в простих акордових схемах для акомпанементу гами До мажор. Гра вивчених акордів парами.

Теоретична частина

Такт, ритм, розмір. Первинне поняття про мелодію. Запис мелодії нотами. Музичні штрихи. Легато (legato) нон легато (nonlegato) стакато (staccato).

Практична частина

Гра гами До мажор на гітарі по нотах в малій октаві з одночасним співом. Гра акордів тональності До мажор (C, F₇, G) парами. Вправи на вокальний спів. Спів терцій. Побудова секунди малої і великої, їх спів. Гра на гітарі з одночасним співом простих мелодій по нотах. Використання штрихів.

Теоретична частина

Принципи побудови акордів на ступенях. Поняття про тоніку. Акорди тонічний, домінантний, субдомінантний на прикладі тональності До мажор. Поняття про акомпанемент.

Практична частина

Гра гами До мажор на гітарі по нотах в малій і першій октаві з одночасним співом. Побудова мажорних акордів від певної ноти. Гра простих мелодій по нотах. Гра послідовностей акордів по схемах на 2/4 і 4/4. Повторення: гра вивчених акордів парами.

Теоретична частина

Поняття про принципи побудови натурального мінорного ладу. Тональність ля міно́р, запис нотами і розташування їх на грифі гітари. Поняття про паралельні тональності. Побудова міно́рних акордів на прикладі тональності Ля міно́р (Am, Dm, E), запис нотами і в табулятурі.

Практична частина

Гра гами Ля міно́р на гітарі по нотах в малій і першій октаві з одночасним співом. Вивчення аплікатури акордів тональності Ля міно́р (Am, Dm, Em). Гра акордів парами. Побудова і спів інтервалів: секунди, терції, кварта і квінти. Гра простих мелодій з одночасним співом по нотах в Ля міно́рі.

Теоретична частина

Поняття про гармонічний і мелодичний міно́р і їх використання в музиці.

Головні акорди міно́рного ладу в гармонічному і мелодичному міно́рах (Am, Dm, E).

Практична частина

Гра гами Ля міно́р на гітарі по нотах в малій і першій октаві з одночасним співом в зручному діапазоні. Гра парами акордів тональності Ля міно́р (Am, Dm, Em). Побудова і спів інтервалів, гра мелодій з одночасним співом по нотах в Ля міно́рі. Гра акомпанементу по акордових схемах в Ля міно́рі в розмірі 3/4 і 6/8/

Теоретична частина

Поняття про сексту і септиму великі і малі. Поняття про септакорди малі і великі на прикладі G₇, E₇ G₇₊, E₇₊. Домінант-септакорд . Емоційне забарвлення цих акордів і їх застосування в акомпанементі.

Практична частина

Побудова акордів тональності До мажор (C, F₇, G, G₇, F₇₊ , C₇₊), гра парами. Вправи на вокальний спів. Розучування простих п'єс по акордових схемах у До мажорі і Ля міно́рі.

Гра гами До мажор на гітарі по нотах в малій і першій октаві з одночасним співом. Побудова мажорних акордів від певної ноти.

3.2 Гра в ансамблі

Теоретична частина

Поняття про поліфонію, гармонію. Розвиток, структура, метр, ритм мелодії. Основні жанри мелодій народного мелосу: маршові, танок, колискові. Мелодія як основа пісні. Особливості ансамблевої гри.

Практична частина

Вправи на вокальний спів, розпізнавання і відтворення інтервалів. Звукоутворення медіатором. Ансамблева гра простих п'єс по акордових схемах.

Теоретична частина

Вивчення тональності Соль мажор, знаків альтерації в ній і акордів G, A, D.

Практична частина

Вправи на вокальний спів, відчуття інтервалів. Розучування мелодії, гра і спів частинами з наступним об'єднанням. Ансамблева гра простих п'єс по акордових схемах і мелодії по нотах.

3.3 Розучування інструментального твору, голосоведіння

Теоретична частина

Вивчення тональності Мі мінор, знаків альтерації в ній і акордів Em, Dm, H₇. Запис інструментального твору нотами. Поняття про голосоведіння. Музикальне фразування в пісні і в інструментальній музиці

Практична частина

Гра вивчених акордів парами. Вправи на вокальний спів, відчуття інтервалів. Розучування п'єси по нотах у повільному темпі і формування навичок голосоведіння (на прикладі «Романсу» Гомеса, або іншого твору).

Теоретична частина

Септакорди, сектакорди нонакорди в мажорі і мінорі вивчених тональностей. Різні види запису акордів: літерами латинського алфавіту, табулятурою, нотами.

Теоретична частина

Бой. Різноманітні ритмічні схеми. Використання їх в акомпанементі. Прийом баре – акорди F, G, H₇ з використанням прийому баре.

Практична частина

Гра обраної п'єси по нотах в середньому темпі. Розучування пісні. Розучування бою. Формування навичок гри акордів з баре під час арпеджіо і під час бою. Подальше розучування п'єси по нотах у повільному темпі.

Теоретична частина

Розучування п'єси по нотах і формування навичок голосоведіння (на прикладі «Романсу» Гомеса, або іншого твору).

Практична частина

Гра обраної п'єси напам'ять і формування навичок голосоведіння . Розучування пісні. Розучування бою. Формування навичок гри акордів з баре під час арпеджіо і під час бою.

Розділ 4. Опрацювання пісні з акомпанементом (52 годин)

4.1. Розучування акомпанементу пісні

Теоретична частина

Способи запису акомпанементу пісні: 1) Мелодія на нотному стані нотами з словами і буквеними позначеннями акордів зверху. 2) Запис тексту пісні з буквеними позначеннями акордів зверху. 3) Потактовий запис акордів буквеними позначеннями поруч з текстом пісні. Тональність Ре мажор, знаки альтерації, головні акорди ладу.

Практична частина

Вивчення апікатури акордів тональності Ре мажор (D, G, A), гра вивчених акордів по парах. Розучування акомпанементу по акордових схемах.

Теоретична частина

Поняття про модуляцію, її застосування в музичних творах і під час виконання пісень. Тональність Сі мінор, знаки альтерації, головні акорди ладу.

Практична частина

Вивчення апікатури акордів тональності Сі мінор (Hm, Em, F#), гра парами. Поняття про модуляцію на прикладі переходу з Ля мінору в Сі мінор. Розучування акомпанементу пісні з модуляцією з Ля мінору в Сі мінор

Практична частина

Урізноманітнення акомпанементу вивченої пісні. За допомогою арпеджіо, бою, різноманітних ритмічних схем. Фразування. Особливості глушіння звуку в акомпанементі боєм під час прийому баре.

Теоретична частина

Тональність Фа мажор, знаки альтерації.

Практична частина

Вивчення апікатури акордів тональності Фа мажор (F, B, B₇₊, C), гра вивчених акордів по парах. Розучування акомпанементу по акордових схемах. Особливості глушіння звуку в акомпанементі боєм під час прийому баре.

Теоретична частина

Застосування модуляції в музичних творах і під час виконання пісень. Тональність Ре мінор, знаки альтерації, головні акорди ладу.

Практична частина

Вивчення апікатури акордів тональності ре мінор (Dm, Gm, A), гра парами. Поняття про модуляцію на прикладі переходу з Ре мінору в Мі мінор. Розучування акомпанементу пісні з модуляцією з Ре мінору в Мі мінор.

4.2 Розучування пісні в ансамблі з використанням сольфеджіо

Теоретична частина

Ознайомлення з піснею. Аналіз тексту, Аналіз мелодії, визначення будови пісні. Фразування. Робота над текстом.

Практична частина

Бесіда після прослуховування. Короткі відомості про авторів пісні і час написання віршів і музики. Визначення настрою, розміру, структури пісні.

Розуміння змісту. Обговорення про героя, події, його відчуття. Визначення слів у тексті, чи інформації, які потребують розуміння, їх тлумачення для пояснення незрозумілого значення. За необхідністю розгляд історичних подій, або вивчення культурних посилань до літератури, живопису, кінематографу, наукових досягнень. Досконале вивчення тексту напам'ять.

Теоретична частина

Поняття про дикцію. Особливості вимови голосних і приголосних. Значення дикції в донесенні змісту до слухача, вокальної позиції голосового апарату і культури звукоутворення. Емоційна складова голосних і інформативна приголосних.

Практична частина

Робота над дикцією. Єдина манера звукоутворення. Вправи на розвиток дикції, особливості вимови голосних, приголосних, шиплячих. Скоромовки. Гра мелодії пісні по нотах і її розучування, гра акомпанементу.

Практична частина

Одночасність і чіткість вимови приголосних і голосних всім колективом. Читання тексту пісні з художньою виразністю, фразування. Єдність співацької дикції з характером виконуваного твору. Розучування пісні, гра акомпанементу пісні в вивчених тональностях по акордових схемах.

Теоретична частина

Робота над диханням. Використання нижньореберного діафрагмального дихання. Розподіл всього запасу набраного повітря протягом всієї музичної фрази. Використання безшумного, спокійного, ланцюгового дихання.

Практична частина

Розучування мелодії - спів. Визначення руху мелодії, вступ в сильну долю чи поза-тактом. Гра мелодії пісні по нотах з одночасним співом.

Теоретична частина

Чистота інтонування мелодії. Визначення руху мелодії, відчуття інтервалів. Точне відтворення звуку і утримування його висоти. Відчуття півтонових співвідношень.

Практична частина

Гра мелодії пісні по нотах з одночасним співом. Виконання пісні - спів. Координація моторики, слуху, голосу і зору, контроль за засвоєнням вивчених сходинок тональності при співі мелодії за допомогою вокально-слухових уявлень при застосуванні ручних знаків диригента. Гра акомпанементу пісні в вивчених тональностях по акордових схемах.

Теоретична частина

Відчуття і спів інтервалів та акордових сполучень. Початок співу в точно задуманому тоні за допомогою програшу в акомпанементі і при настройці акапело. Витримування окремих звуків на фоні звучання мелодичних ліній. Точне відтворення терцієвих і секундових звукосполучень у двоголосому викладі.

Практична частина

Розвиток хороших навичок ансамблю і строю. Вправи на багатоголосий спів. Розучування окремих партій альт, сопрано для дівчат і баритона і тенора для хлопців. Робота над ритмом і темпом. Точне ритмічне і мелодичне відтворення. Вступ у сильну долю і поза тактовий вступ. Використання метронома. Поєднання акомпанементу зі співом.

Теоретична частина

Робота над вступом та закінченням. Гармонічні і мелодичні рішення закінчення в класичному напрямку в тонічний акорд і тоніку і доцільність відхилень від класичного закінчення музичного твору. Одночасні вступи та зняття за жестом диригента при ансамблевому виконанні творів “a capella” і творів із музичним супроводом. Вступи і зняття за характером і змістом музики. Відпрацювання коди твору.

Практична частина

Опрацювання вступу, закінчення пісні. Закріплення навичок багатоголосого співу. Єдиний ритмічний малюнок ансамблевого співу у фразуванні, одночасна вимова закінчень слів. Спів канон і вокаліз і його використання у ансамблевому співі.

Теоретична частина

Агогічні відхилення і їх роль у музиці. Фермата. Робота над динамікою. Ознайомлення з динамічними позначеннями. Розширення арсеналу засобів музичної виразності. Кресцендо. Димінуйендо. Підвищення виконавської майстерності. Прийом баре для розширення діапазону акомпанементу і його використання для поглиблення художньої виразності. (Акорди F, G, A, H; B, C, A в різних позиціях) Септакорди Фа мажору і Ре мінору. Септакорди Ре мажору і Сі мінору.

Практична частина

Спів пісні під власний акомпанемент з динамікою. Опрацювання навичок художньої виразності за допомогою особливостей дикції згідно характеру твору, фразування, агогічних відхилень, звукоутворення під час співу. Урізноманітнення акомпанементу через гру арпеджіо, боєм, використання пауз, проведення мелодійних ліній згідно змісту тексту і художнього замислу.

Теоретична частина

Прийом баре для розширення діапазону акомпанементу і його використання для поглиблення художньої виразності. (Акорди F, G, A, H; B, C, A в різних позиціях) Септакорди Фа мажору і Ре мінору. Септакорди Ре мажору і Сі мінору.

Практична частина Особливості ансамблевого акомпанементу на декількох інструментах. Елементи аранжування. Роль басової лінії, ритм-гітари і соло-гітари, флейти, домри, або інших інструментів. Вправи для засвоєння прийому баре. Використання вивчених акордів в акомпанементі.

Теоретична частина

доцільність використання різних штрихів у акомпанементі і співі. Штрихи “legato, staccato, non legato, non staccato”. Виконання музичного твору певним штрихом. Поєднання штрихів у залежності від змісту і характеру твору.

Способи урізноманітнення акомпанементу залежно від характеру твору і змісту тексту. Ознайомлення з технікою тремоло, вібрато, мелізмів.

Практична частина Гра гамм і мелодій “legato, staccato, non legato, non staccato”, опрацювання прийому “glissando», форшлаги і способи їх гри, звукоутворення лівою рукою і його доцільність, флажолети. Гра мелодії флажолетами.

Теоретична частина

Повторення про головні акорди ладу: про тонічний, субдомінантний і субдомінантний акорди. Септакорди мінорні, мажорні, малі, збільшені. Вивчення найпоширеніших гармонічних послідовностей. Вивчення акордів тональності Фа мажор (F, B, B₇₊ C₇), Ре мінор (Dm, Dm₇ Gm, A). Використання модуляції на прикладі переходу з Ре мінору в Мі мінор.

Практична частина

Побудова септакордів зменшених і збільшених, мажорних і мінорних. Розучування мелодії і акомпанементу пісні за власним обранням з використанням набутих раніше навичок.

Теоретична частина

Застосування нотної грамоти при абсолютному сольфеджуванні, спів із листа нескладних пісень. Розвиток гармонічного слуху і набуття навичок двоголосого співу з використанням наочності.

Практична частина

Використання індивідуального й хорового сольфеджування з тактуванням. Спів із текстом. Спів у голос і про себе. Спів двоголоссям. Спів канонем. Використання каподастру, каподастр на V ладу у грі в ансамблі з двома гітарами для розширення діапазону в тональності Ля мінор.

Теоретична частина

Самостійне навчання гри мелодії по нотах, співу по нотах, сольфеджування на основі розвитку слуху і набутих знань. Розвиток ладового слуху, уваги, пам'яті, використання можливостей юнацького голосового апарату, спів у зручній тональності. Транспонування у зручну тональність. Знаки скорочення нотного запису.

Практична частина

Вправи на транспортування раніше вивчених пісень з використанням визначення тонічних, субдомінантних і домінантних акордів, а також за інтервалами.

Розділ 5. Спів під власний акомпанемент (42 год)

5.1. Самостійне розучування пісні - акомпанементу і співу.

Теоретична частина

Алгоритм розучування нової пісні: ознайомлення, аналіз тексту, музичного супроводу, вивчення тексту, розучування мелодії, акомпанементу, їх поєднання.

Практична частина

Ознайомлення з твором. Читання вголос і вивчення тексту. Розучування мелодії пісні по нотах і з використанням акустичного оригіналу. Розвиток вміння визначати напрямок руху мелодії вгору, вниз, визначити мелодичні інтервали в ній.

Практична частина

Розучування акомпанементу обраної пісні по частках і поєднання зі співом. Точне відтворення мелодії.

Практична частина

Спів і гра акомпанементу напам'ять спочатку в повільному темпі, потім в необхідному.

Теоретична частина

Значення вступу. Закінчення пісні. Особливості акомпанементу пісні з використанням арпеджіо, бою, особливостей аранжування з голосоведінням.

Практична частина

Урізноманітнення акомпанементу з використанням різних прийомів гри – арпеджіо, бой, голосоведіння в басовій лінії, або на 1,2,3 струнах. Гра і спів напам'ять.

5.2. Робота над художньою виразністю виконання.

Теоретична частина

Режисура пісні. Відтворення характеру пісні і засоби художньої виразності: музичні штрихи, крещендо, димінуйендо, паузи, фермата, прискорення, речитатив.

Практична частина

Пошук власного бачення проблеми вивченого твору. Реалізація режисерського задуму. Використання уяви під час виконання пісні. Пошук і використання найбільш вдалого аранжування з використанням набутих прийомів і навичок гри на гітарі.

Теоретична частина

Елементи акторської майстерності: сценічна мова, сценічний рух. Засоби художньої виразності. Емоційність, емоційна пам'ять.

Практична частин

Глибоке розуміння, створення власного образу, опрацювання виразності Сценічні рухи. Робота з простором (перше, друге, третє коло).

Розділ 6. Від краєзнавства до творчості (20 год)

Теоретична частина

Ознайомлення з історією рідного міста.

Практична частина

Піша екскурсія вулицями рідного міста і відвідування краєзнавчого музею.

Теоретична частина

Ознайомлення з історією о. Хортиця і О. Байда

Практична частина

Підготовка до конференції - презентацій про о. Хортиця і о. Байда їх сумісний просмотр, прослуховування доповідей.

Теми презентацій:

1. Історія о. Хортиця
2. Історія о. Байди Вишневецького.
3. Різноманітність екосистем о. Хортиця.
4. Легенди о. Хортиця.

Пісенна і поетична творчість про острови.

Одноденний похід на о. Хортиця. Свято « Співай гітара.»

Розділ 7. Сценічна етика та виконавська майстерність (12 год)

7.1. Сценічна етика костюму, початок і закінчення виступу.

Теоретична частина

Загальні правила сценічної етики. Сценічний образ, культура поведінки виконавця. Сценічний костюм. Відповідність стилю, кольорового рішення змісту пісні, образу, що створюється під час її виконання.

Практична частина

Робота над виконавською майстерністю. Початок виступу, контакт зі слухачами, закінчення виступу (уклін).

7.2. Підготовка до виступів та вдосконалення виконання пісень.

Теоретична частина

Особливості роботи з мікрофонами. Особливості озвучування акустичної гітари і вокалу. Збагачення технічних прийомів співу: мелізми, спів фальцетом, доцільність використання .

Репетиції на сцені. Робота з мікрофонами. Інсценізація пісні. Усвідомлене донесення змісту твору до слухача за допомогою власної уяви, мімічної, інтонаційної виразності. Прийоми спілкування з залом, доцільність їх використання в залежності від створеного образу, загального характеру концерту і аудиторії.

8. Підсумкове заняття. Аналіз попередньої роботи (2 год)

Висновки і пропозиції.

Індивідуальна робота з вихованцями

Індивідуальна робота проводиться з вихованцями, які прийшли у гурток з вміннями і навичками співу і акомпанементу на гітарі, але хотіли б поглибити свої знання і вміння.

Індивідуальна робота ведеться з одного напрямку в ансамблевій роботі і направлена на поширення і ускладнення репертуару ансамблю, а з другого - за індивідуальними планами, метою яких є усунення пробілів в знаннях, навичках і вміннях, направлена на усунення помилок, розвиток технічності, поглиблення

музичної грамотності, вивчення нових тональностей і аплікатури акордів в них, ускладнення акомпанементу, ознайомлення з різноманіттям музичних жанрів. Молоді люди формують власний репертуар з творів інших авторів, найбільш талановиті складають власні вірші, пісні, або музику на вірші поетів. При цьому використовуються необхідні пункти основної програми. Більше уваги звертається на творчий аспекти: виконавський, основи створення поезії і музики.

ОСНОВНИЙ РІВЕНЬ

(II рік навчання)

(216 години)

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Зміст та види роботи	Кількість годин		
		разом	тео- рія	практ ика
	Вступне заняття	1	1	
1	Актуалізація опорних знань	18	5	13
1.1	Удосконалення елементів вокального співу.	4	1	3
1.2	Правильність постановки лівої і правої руки у грі арпеджіо, боєм, з акордами в різних позиціях	3	1	2
1.3	Розспівування, вправи на багатоголосся.	3	1	2
1.4	Повторення основ музичної грамоти. вивчення нот до 12 ладу і вище.	8	2	6
2	Спортивно-туристська підготовка	12	4	8
2.1	Туристське спорядження. Туристський побут і техніка пішохідного туризму в багатоденному поході.	12	4	8
3	Опрацювання пісні з акомпанементом	52	22	30
3.1	Розучування акомпанементу пісні, творче аранжування.	10	2	8
3.2	Розучування пісні в ансамблевому співі, багатоголосся.	22	10	12
3.3	Вивчення пісні з використанням знань з сольфеджіо.	20	8	12

4	Спів під власний акомпанемент	44	12	32
4.1	Самостійне розучування пісні - акомпанементу і співу.	20	4	16
4.2	Режисура пісні, акторська робота над художньою виразністю виконання і аранжування.	24	6	18
5	Основи поетичної творчості	24	8	16
5.1	Поняття про поезію як вид мистецтва.	12	4	8
5.2	Поетична творчість.	12	2	10
6	Музикування , імпровізація, музична творчість	30	10	20
6.1	Музикування та сценічна імпровізація.	12	4	8
6.2	Основи складання мелодій і гармонії музики.	18	6	12
7	Від краєзнавства до творчості	20	6	14
7.1	Ознайомлення з історією Запорізької області.	6	2	4
7.2	Ознайомлення з творчістю авторів Запорізької області.	6	4	2
7.3	Похід на о. Хортиця, відвідування музею козацтва. Свято « Співай гітара.»	8	-	8
8	Сценічна етика та виконавська майстерність	14	4	10
8.1	Єдинство сценічного образу зі змістом і формою пісенного твору.	4	2	2
8.2	Особливості озвучування на сцені і співу з мікрофонами. Спів у мікрофони в залі і на відкритому просторі.	10	2	8
9	Підсумкові заняття	1	1	-
Всього		216	77	139

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ДРУГОГО РОКУ НАВЧАННЯ

Вступ (1 год.)

Теоретична частина

Основні напрямки діяльності, мета і завдання гуртка на другому році навчання. Техніка безпеки.

Практична частина

Визначення діапазонів голосів і розподіл по партіях. Актуалізація знань про будову гітари.

Розділ 1. Актуалізація знань, поняття про аранжування (18 годин)

1.1. Удосконалення елементів вокального співу (4 години)

Теоретична частина

Виправлення недоліку. Постановка голосу. Правильне дихання та його види. Правильне звукоутворення. Чистота інтонування та спів окремих інтервалів. Дикція та чіткість виконання голосних та приголосних. Правильна постава під час співу.

Практична частина

Вправи на вокальний спів, канон, багатоголосся.

1.2. Правильність постановки лівої і правої руки (3 години)

Теоретична частина

Посадка, позначення пальців правої руки, Звукоутворення басу: 6,5,4 струни, звукоутворення з 3,2,1 струн. Прийоми звукоутворення з опорою і без опори.

Практична частина

Вправи на звукоутворення. Основне положення правої руки, вправи на звукоутворення з 6,5,4 струн, з опорою, вправи на звукоутворення з 3,2,1 струн. Вправи для пальців лівої руки (гра хроматичної гами на 1,2,3,4,5,6 струнах з чергуванням пальців *i* і *m* правої руки. Вправи на вокальний спів, дихання і звукоутворення.

1.3 Розспівування , багатоголосся (3 години)

Теоретична частина

Види співів: мелодичний, гармонічний, спів із закритим ротом (морморандо). Дикція. Розспівування з паузами, канон, багатоголосся.

Практична частина

Розігрів голосового апарату, навчання правильного звукоутворення голосних та приголосних, формування співацьких навичок. Дикція, вправи на голосні і приголосні. Виконання скоромовок для розвитку артикуляційного апарату та ігор для розвитку музичного слуху. Розучування пісень в ансамблевому співі.

Закріплення вправ на постановку лівої і правої руки. Гра арпеджіо і елементів акомпанементу різних ритмічних малюнків (2/4, 3/4, 4/4, 6/8 на відкритих струнах). Вправи на вокальний спів.

1.4 Повторення основ музичної грамоти. Вивчення розташування нот на грифі шестиструнній гітарі до дванадцятого ладу і вище (8 годин)

Теоретична частина Актуалізація опорних знань: запис музичних звуків на нотному стані. Нотні ключі. Знаки альтерації. Запис довжини звуків. Паузи. Метр. Такт. Поняття про сильну долю. Особливості запису нот для гітари.

Практична частина

Вокальні вправи. Гра арпеджіо і елементів акомпанементу різних ритмічних малюнків (2/4, 3/4, 4/4, 6/8 на відкритих струнах). Використання метронома. Дотримування ритму. Правильне розташування лівої руки на грифі. Гра хроматичних гамм. Вправи на вокальний спів.

Теоретична частина

Розташування нот на нотному стані , грифі гітари до 5 і 12 ладу, проведення аналогії з фортепіано. Буквені позначення нот. Інтервали. Повторення про принципи побудови мажорного і мінорного ладу Тональність До мажор. Побудова і гра інтервалів. Повторення понять про - тризвуки, їх запис нотами і в табулятурі. . Гра по нотах гам. Розучування мелодій по нотах.

Практична частина

Гра гами До мажор на гітарі по нотах в малій октаві з одночасним співом. Повторення акордів тональності До мажор (C, F маж, G). Паралельний мінор, Ля мінор. Побудова тонічного субдомінантного і домінантного акордів тональності Ля мінор (Am, Dm, Em, E). Акорди верхньої позиції повторених тональностей з прийомом баре.

Теоретична частина

Принципи побудови акордів по сходинках. Повторення акордів тонічний, домінантний, субдомінантний на прикладі тональності До мажор, ля мінор. Опрацювання акордів верхньої позиції.

Теоретична частина

Поняття про мелодію. Поняття про поліфонію, гармонію. Розвиток, структура, метр, ритм мелодії. Основні жанри мелодій народного мелосу: маршові, танок, колискові. Мелодія як основа пісні. Запис мелодії нотами. Особливості застосування мажорного і мінорного домінантних акордів в залежності від виду мінорного ладу (натуральній мінор, гармонічний і мелодійний). Особливості застосування різновидів мінору.

Практична частина

Гра простих мелодій по нотах в До мажорі і ля мінорі в ансамблі з використанням акомпанементу. Вправи на вокальний спів, відчуття інтервалів.

Теоретична частина

Принципи розучування пісні: аналіз мелодії – її ритму, руху вгору чи вниз на певні інтервали. Акомпанемент. Запис акомпанементу в акордах з текстом пісні. Повторення тональності Соль мажор, знаків альтерації в ній і акордів G, A, D. Вивчення акордів G, A, D у верхній позиції.

Практична частина

Розучування мелодії пісні по нотах. Гра простих п'єс по акордових схемах і по нотах. Звукоутворення медіатором. Ансамблева гра – мелодії і акомпанементу. Вправи на вокальний спів, спів інтервалів, багатоголосся.

Теоретична частина

Повторення тональності Мі мінор, знаків альтерації в ній і акордів Em, Dm, H₇. Акорди Em, Dm, H₇ в верхній позиції. Музичне фразування в пісні і в інструментальній музиці на прикладі «Романсу» Гомеса, і інших творів. Принципи використання голосоведіння в аранжуванні пісні.

Практична частина

Подальше розучування мелодії і ускладнення акомпанементу до вивчених раніше пісень з використанням акордів верхньої позиції, голосоведіння з мелодичних малюнків. Створення мелодичних малюнків для аранжування раніш вивчених пісень

Теоретична частина

Септакорди, сектакорди нонакорди в мажорі і мінорі вивчених тональностей. Різні види запису акордів: літерами латинського алфавіту, табулятурою, нотами. Бой. Різноманітні ритмічні схеми. Використання їх в акомпанементі. Прийом баре – акорди F, G, H₇ з використанням прийому баре.

Практична частина

Розучування п'єси по нотах і формування навичок голосоведіння (на прикладі п'єс «Блюз» Ю. Шилін, «Зелені рукава», або іншого твору). Розучування пісні. Використання бою. Закріплення навичок гри акордів з баре під час арпеджіо і під час бою.

Теоретична частина

Акорди вивчених тональностей у верхній позиції і доцільність їх використання.

Практична частина

Розучування аплікатури акордів, використання їх в акомпанементі вивчених пісень.

Розділ 2. Спортивно-туристська підготовка (12 год)

2.1. Туристське спорядження. Туристський побут і техніка пішохідного туризму в багатоденному поході.

Теоретична частина

Загальні вимоги до спорядження (маса, надійність, компактність, естетичність, відповідність призначенню). Групове, індивідуальне, спорядження. Підготовка спорядження для багатоденного походу. Організація харчування і водний режим під час подорожі. Складання меню одно-дводенного походу, багатоденного походу. Привали і ночівлі, заходи безпеки при їх організації. Заготівля дров. Типи вогнищ. Охорона природного середовища.

Практична частина

Складання переліків особистого і групового спорядження багатоденного походу. Укладання рюкзака.

Теоретична частина

Рух групи в пішому поході. Стрій туристської групи. Особливості руху туристської групи в певному районі. Способи подолання простих природних перешкод. Забезпечення техніки безпеки при подоланні перешкод.

Практична частина

Встановлення наметів. Улаштування місця для вогнища. Розпалювання вогнищ різного типу. Приготування їжі в польових умовах.

Навчальний 2-х денний туристський похід з проживанням у наметах в польових умовах.

Розділ 3. Опрацювання пісні з акомпанементом (50 годин)

3.1. Розучування акомпанементу пісні (10 годин)

Теоретична частина

Способи запису акомпанементу пісні: 1) Мелодія на нотному стані нотами з словами і буквеними позначеннями акордів зверху. 2) Запис тексту пісні з буквеними позначеннями акордів зверху. 3) Початковий запис акордів буквеними позначеннями. Повторення і розучування аплікатури акордів, застосування їх для гри п'єс по схемах. Арпеджіо.

Практична частина

Акорди тональності Ре мажор (D, G, A), Сі мінор (Hm, G, F#) в нижній і верхній позиції. Поняття про модуляцію на прикладі переходу з Ля мінору в Сі мінор. Різні ритмічні малюнки бою. Різноманітні ритмічні схеми. Використання їх в акомпанементі.

3.2. Розучування пісні в ансамблевому співі (22 години)

Теоретична частина

Ознайомлення з піснею. Аналіз тексту, мелодії, визначення будови пісні. Фразування. Робота над текстом. Поняття про режисуру пісні. Техніка п'яти запитань.

Практична частина

Самостійний пошук пояснення незрозумілих слів, історичних, географічних, літературних та інших необхідних відомостей. Обговорення. Застосування техніки п'яти запитань. Читання тексту пісні з художньою виразністю, фразування.

Вивчення тексту напам'ять. Дикція. Розучування акомпанементу пісні по акордових схемах.

Використання нижньореберного діафрагмального дихання. Розподіл всього запасу набраного повітря протягом всієї музичної фрази. Використання безшумного, спокійного, ланцюгового дихання. Робота над чистотою інтонування, мелодією. Визначення руху мелодії. Точне відтворення звуку і утримування його висоти. Відчуття півтонових співвідношень.

Розучування мелодії - спів. Єдина манера звукоутворення в ансамблі. Гра мелодії пісні по нотах з одночасним співом.

Теоретична частина

Відчуття і спів інтервалів та акордових сполучень. Початок співу в точно задуманому тоні й витримування окремих звуків на фоні звучання мелодичних ліній. Точне відтворення терцієвих і секундових звукосполучень у двоголошому і триголошому викладі.

Практична частина

Розвиток хорових навичок ансамблю і строю. Вправи на багатоголосий спів. Розучування окремих партій альт, сопрано для дівчат і баритона і тенора для хлопців. Робота над ритмом і темпом. Точне ритмічне і мелодичне відтворення. Вступ у сильну долю і поза тактовий вступ. Використання метронома. Поєднання акомпанементу зі співом.

Теоретична частина

Робота над вступом та закінченням. Гармонічні і мелодичні рішення закінчення в класичному напрямку в тонічний акорд і тоніку і доцільність відхилень від класичного закінчення музичного твору. Одночасні вступи та зняття за жестом диригента при ансамблевому виконанні творів “a capella” і творів із музичним супроводом. Вступи і зняття за характером і змістом музики. Відпрацювання коди твору.

Практична частина

Опрацювання вступу, закінчення пісні. Закріплення навичок багатоголосого співу. Єдиний ритмічний малюнок ансамблевого співу у фразуванні, одночасна вимова закінчень слів. Спів канонів і вокаліз і його використання у ансамблевому співі.

Теоретична частина

Агогічні відхилення і їх роль у музиці. Фермата. Робота над динамікою. Ознайомлення з динамічними позначеннями. Використання Крещендо. Димінуйендо. Підвищення виконавської майстерності. Прийом баре. (Акорди F, G, A, H; B, C, A) Розширення діапазону акомпанементу і його використання для поглиблення художньої виразності. Септакорди.

Практична частина

Спів пісні під власний акомпанемент з динамікою. Опрацювання навичок художньої виразності за допомогою особливостей дикції згідно характеру твору, фразування, агогічних відхилень, звукоутворення під час співу. Урізноманітнення акомпанементу через гру арпеджіо, боєм, використання пауз, проведення мелодійних ліній згідно змісту тексту і художнього замислу.

Особливості ансамблевого акомпанементу на декількох інструментах.

Теоретична частина

Елементи аранжування. Роль басової лінії, ритм-гітари і соло-гітари, флейти, укулеле, або інших інструментів. Використання цих інструментів і перкусії у аранжуванні пісні. Використання вивчених акордів в акомпанементі. Принцип різних ритмічних малюнків, поєднання бою і арпеджіо при грі на декількох гітарах в ансамблі, використанні мелодичних ліній, басових ліній і т.

Практична частина

Розучування партій ритм-гітари і соло-гітари, флейти, укулеле, або інших інструментів. Використання каподастру для розширення діапазону. Поєднання в єдиному звучанні, робота над ритмічністю, відчуттям ансамблю.

Теоретична частина

Робота над штрихами. Ознайомлення зі штрихами “legato, staccato, non legato, non staccato”. Виконання музичного твору певним штрихом. Поєднання штрихів у залежності від змісту і характеру твору. Способи урізноманітнення акомпанементу залежно від характеру твору і змісту тексту. Застосування техніки тремоло, вібрато, мелізмів.

Практична частина Гра гамм і мелодій “legato, staccato, non legato, non staccato”, опрацювання прийому “glissando», форшлаги і способи їх гри, звукоутворення лівою рукою і його доцільність, флажолети. Гра мелодії флажолетами. Поєднання гри і співу в ансамблі.

Розділ 4. Спів під власний акомпанемент (44 год)

4.1. Самостійне розучування пісні - акомпанементу і співу (20 годин)

Теоретична частина

Алгоритм розучування нової пісні: ознайомлення, аналіз тексту, музичного супроводу, вивчення тексту. Використання каподастру. Принципи транспортування. Розучування мелодії, акомпанементу, їх поєднання.

Практична частина Ознайомлення з твором. Читання вголос і вивчення тексту, пояснення незрозумілих слів, фактів. Вибір зручної тональності. Транспортування. Розучування мелодії пісні по нотах і з використанням акустичного оригіналу. Розучування акомпанементу пісні і поєднання зі співом.

Теоретична частина

Самостійне навчання гри мелодії по нотах, співу по нотах, сольфеджування на основі розвитку слуху і набутих знань. Розвиток ладового слуху, уваги, пам'яті, використання можливостей юнацького голосового апарату, спів у зручній тональності.

4.2. Робота над художньою виразністю виконання (24 години)

Теоретична частина

Режисура пісні. Техніка п'яти запитань. Відтворення характеру пісні і засоби художньої виразності: музичні штрихи, крещендо, димінундо. Елементи акторської майстерності. Засоби художньої виразності. Емоційність, емоційна пам'ять.

Практична частина

Пошук власного бачення проблеми вивченого твору. Реалізація режисерського задуму. Використання уяви під час виконання пісні. Пошук і використання найбільш вдалого аранжування з використанням набутих прийомів і навичок гри на гітарі. Робота над динамікою виконання твору. Сценічні рухи. Робота з простором (перше, друге, третє коло).

Теоретична частина

Удосконалення акомпанементу за допомогою прийомів арпеджіо, бою, мелодійних ліній в басу чи в голосах з голосоведінням, використанням прийому “glissando», форшлагів, флажолетів, звукоутворення лівою рукою, елементів перкусії на гітарі з метою посилення художньої виразності і реалізації творчого задуму.

Практична частина

Творче застосування прелічених прийомів в аранжуванні для підсилення змісту тексту пісні. Досягнення досконалого виконання акомпанементу, поєднання його зі співом.

Теоретична частина

Емоційне проживання і виразність інтонаційна, значення акцентування ключових змістовних слів. Донесення змісту твору до слухача.

Практична частина

Досягнення впевненого знання тексту, акомпанементу на рівні автоматизму для вільного емоційного переживання, контакту зі слухачами – спів перед гуртківцями з подальшим обговоренням і постановкою задач на удосконалення. Опрацювання для досягнення поставлених цілей.

Розділ 5. Основи поетичної творчості (24 год)

5.1. Поняття про поезію як вид мистецтва (12 годин)

Теоретична частина

Поняття про поетичний твір, його інтелектуальна і емоційна складові. Різноманітність напрямків: лірика, громадянська поезія.

Практична частина

Читання вголос поетичних творів. Обговорення з визначенням напрямку поетичного твору, його художніх засобів, впливу на читача і на слухача.

Теоретична частина

Ознайомлення з творчістю відомих поетів золотого, срібного віку і сучасності. Значення поезії як частини культури людства.

Практична частина

Читання вголос поетичних творів Шекспіра, Сковороди, Шевченко, Пушкіна, Жуковського, Кіплінга, Франка, Л. Українки. Єсеніна, Маяковського, Цветаєвої, Ахматової, Стуса, Жадана, Костенко, Окуджави, Висоцького, Євтушенка, Вознесенського і т.і. Обговорення з визначенням напрямку поетичного твору, його художніх засобів, впливу на читача і на слухача.

Теоретична частина

Художні засоби: метафори, символи, порівняння, гіперболи.

Практична частина

Читання віршів з визначенням художніх засобів. Розбір логічності і доцільності художніх засобів. Використання в процесі заняття поетичних пародій.

Теоретична частина

Структура поетичного твору. Поняття про ритм, риму, різноманітність поетичних форм. Білі вірші

Практична частина

Визначення ритму, розміру віршів на запропонованих прикладах.

5.2. Поетична творчість (12 годин)

Практична частина

Вправи на підбір пропущеного слова у віршах відомих поетів, на підбір рими, гра в «буріме» -складання віршів на задані рими, на задану тему, на заданий ритм. Складання віршів на запропоновані теми, на вільні теми з використанням різного розміру, різних поетичних форм.

Розділ 6. Музикування, імпровізація, музична творчість (30 год)

6.1. Музикування та сценічна імпровізація (12 годин)

Теоретична частина

Музично-поетична творча діяльність: слухацька, виконавська, власна творчість. Принципи створення імпровізації. Використання елементів інсценізації в процесі імпровізації. Ритмічна імпровізація.

Практична частина

Проведення вокальної, інструментальної, танцювальної імпровізації у формі ігор, мімічних сцен. Імпровізація маленьких сценок у ролях. Імпровізація на теми загальновідомих літературних творів, ігровий розвиток сюжетів, запропонований членами гуртку.

6.2. Основи складання мелодій і гармонії музики (18 годин)

Теоретична частина

Створення мелодій різного характеру і напрямку, у різних жанрах, у певній формі. Відповідність мелодичного, ритмічного малюнку і акомпанементу віршам. Використання знань з сольфеджіо в композиції акомпанементу.

Практична частина

Створення мелодії і акомпанементу на вірші поетів, або на власні вірші.

Теоретична частина

Єдність емоційного і свідомого, художнього і технічного; єдність розвитку ладового і ритмічного слуху, відчуття форми.

Практична частина

Робота над аранжуванням власної пісні з метою точної реалізації ідеї і досягнення найбільшої художньої виразності твору. Робота над виконанням пісні.

Розділ 7. Від краєзнавства до творчості (20 год)

Теоретична частина

Ознайомлення з історією Запорізької області.

Практична частина

Піша екскурсія на Дніпрогес, або інші об'єкти (Музей авіації, Запоріжсталь).

Теоретична частина

Ознайомлення з творчістю авторів Запорізької області: В. Берковським, Д. Долговим, С. Кучмою, О. Недвигою, Т. Рудовською та інш.

Практична частина

Пісенна і поетична творчість авторів Запорізької області. Пошук пісень і поезії Запорізьких авторів. Прослуховування запису пісень, читання віршів. Вибір пісень для розучування, або спроби написати музику на вірші поетів Запорізької області..

Похід на о. Хортиця. Свято « Співай гітара .

Розділ 8. Сценічна етика та виконавська майстерність, режисура концерту (14 год)

8.1. Єднання сценічного образу зі змістом і формою пісенного твору (4 години)

Теоретична частина

Загальні правила сценічної етики. Сценічний образ, культура поведінки виконавця. Сценічний костюм. Відповідність стилю, кольорового рішення змісту пісні, образу, що створюється під час її виконання.

Практична частина

Робота над виконавською майстерністю. Початок виступу, контакт зі слухачами, закінчення виступу (уклін).

Теоретична частина

Поняття про режисуру концерту, конференс, сценарій.

Практична частина

Постановка мети, завдання концерту з урахуванням місця і часу проведення, а також аудиторії. Спроби розробити послідовність пісень у

спільному концерті за змістомі характером творів, особистостями виконавців. Прийоми концерансу, написання сценарію

8.2. Підготовка до виступів та вдосконалення виконання пісень (10 годин)

Теоретична частина

Особливості роботи з мікрофонами. Особливості озвучування акустичної гітари і вокалу. Збагачення технічних прийомів співу: мелізми, спів фальцетом, доцільність використання .

Репетиції на сцені. Робота з мікрофонами. Особливості озвучування в залі і на відкритому просторі. Інсценізація пісні. Усвідомлене донесення змісту твору до слухача за допомогою власної уяви, мімічної, інтонаційної виразності. Прийоми спілкування з залом, доцільність їх використання в залежності від створеного образу, загального характеру концерту і аудиторії.

9. Підсумкове заняття. Аналіз попередньої роботи (2 год)

Висновки і пропозиції.

Орієнтовний перелік обладнання

Приміщення студії повинно бути досить просторим, аби розмістити приблизно 15-20 осіб. Для навчання і практичних занять необхідна наявність музичних інструментів, акустичної апаратури техніки:

- 6-8 гітар для практичних вправ;
- тюнер для настройки гітар;
- пюпітр;
- фортепіано для вокальних вправ;
- мікрофони, мікрофонні стойки і шнури;
- підсилювач з колонками
- мікшерний пульт;
- комп'ютер, принтер.

Можливе використання флейти, домри, акордеону, піаніки, маракасів, шейкерів, джембе та інших музичних інструментів.

Методи контролю знань, вмінь і навичок

Знання, навички, вміння оцінюються в різний спосіб:

1. Проводяться фронтальні бесіди, опитування під час закріплення теоретичного матеріалу, ділова гра, робота в групах з метою як перевірки знань, так і покращення розуміння, виправлення помилок.

2. Практичні навички оцінюються безпосередньо при виконанні вокальних вправ, під час гри на гітарі та виконання пісень. На заняттях особисті досягнення кожної дитини порівнюються з її особистими попередніми досягненнями з метою постановки нових задач, усунення недоліків, пробілів.

3. Наявність компетентностей виявляється у безпосередній роботі на занятті, по результатах самопідготовки, під час самозапису на відео для

самоаналізу, і запису при виступах в різних заходах і контролюється керівником гуртка. Проводиться відповідна корекція розвитку вихованця з метою розвитку необхідних компетенцій.

4. Виступи на заходах, концертах знімаються на відео, обговорюються з метою усунення недоліків, помилок і постановки нових задач розвитку. Вони використовуються на кшталт контрольної роботи.

5. На фестивалях окрім вчителя досягнення вихованців оцінюють майстри жанру авторської пісні, поети, що проводять майстер-класи, а також члени журі з можливим присвоєнням звань лауреату, дипломанту або інш.

Прогнозований результат:

Результати першого року навчання

вихованці повинні знати

- характер твору (веселий, святковий, ліричний, спокійний і т. д.);
- жанр музики (пісня, танок, марш);
- форму (заспів та приспів, вступ та закінчення, контрастний характер частин в музиці);
- напрямок мелодії (вгору, униз, на одному звуці);
- динаміку (голосно та тихо ***f*** і ***p***), агогічні відхилення;
- темп (швидкий та повільний);
- регістри (низький, середній, високий);
- метро-ритмічні зміни (довгі та короткі звуки, прискорення та сповільнення темпу;
- знати основи нотної грамоти, розташування нот на грифі мінімум до 5-7 ладу
- сольфеджування, інтервали, основні акорди, їх буквені позначення;

вихованці повинні вміти:

- вільно триматися на сцені;
- емоційно, виразно і свідомо доносити пісню до свідомості слухача, розкривати музичний образ за допомогою музичних інтонацій (голосом), обличчям, рухами під музику відповідно характеру пісні;
- співати в діапазоні приблизно від «до» першої октави до «ре» другої октави і ширше в залежності від індивідуальних здібностей для дівчаток і нижче приблизно на септиму для старших юнаків;;
- аналізувати та характеризувати твір: жанр, зміст, характер, форму, темпові зміни, напрямки руху і мелодії;
- розрізняти звуки за висотою і співати їх визначати інтервали, читати нескладні мелодії з листа по нотах чи вміти програвати їх на гітарі;.
- акомпанувати найпростішими видами арпеджіо, бою;

- грати хроматичні гами, C dur і A mol і знаходити нот на грифі гітари до п'ятого – сьомого ладу;
- грати нескладні мелодії по нотах, гами до мажор і ля мінор, п'єси по акордових схемах;
- виконувати декілька нескладних пісень під власний акомпанемент на гітарі;
- знати аплікатуру акордів для паралельних тональностей C/Am, G/Em, F/Dm, D/Hm ;
- вміти акомпанувати на гітарі пісні , вміти транспонувати акомпанемент.

У вихованців мають формуватися компетентності:

- спілкування державною мовою;
- математична грамотність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- навчання впродовж життя і працьовитість;
- громадянська компетентність;
- культурна компетентність;
- ініціативність і підприємливість;
- соціальна компетентність.

Результати другого навчання

вихованці повинні знати

- основи музичної грамоти, сольфеджування, акомпанементу і сценічної етики, засвоєні в попередні роки навчання;
- основи акомпанементу, співу, ансамблевого співу і ансамблевої гри;
- історію авторської пісні як одного з жанрів пісні;
- мати поняття про класичну і сучасну поезію;

вихованці повинні вміти:

- вільно триматися на сцені;
- емоційно, виразно і свідомо доносити пісню до свідомості слухача, розкривати музичний образ за допомогою музичних інтонацій (голосом), обличчям, рухами під музику відповідно характеру пісні;
- вміти донести ідею твору до слухачів за допомогою динаміки , акторських прийомів і режисури пісні як міні-спектаклю в разі відповідності твору цим засобам;
- співати в діапазоні приблизно від «соль» малої октави до «ре» другої октави і ширше в залежності від індивідуальних здібностей для дівчаток і нижче приблизно на септиму для старших юнаків;
- аналізувати та характеризувати твір: жанр, зміст, характер, форму, темпові зміни, напрямки руху і мелодії;

- розрізняти звуки за висотою і співати їх, визначати інтервали, читати нескладні мелодії з листа по нотах чи вміти програвати їх на гітарі;
- знати аплікатуру акордів для паралельних тональностей C/Am, G/Em, F/Dm, D/Hm; A/F#m; E/ C#m
- вміти акомпанувати на гітарі пісні, вміти транспонувати акомпанемент;
- співати в ансамблі багатоголоссям мінімум в два голоси, можливо самостійно скласти партії другого голосу чи першого на прикладі народних пісень;
- використовувати різноманітні прийоми музичного збагачення акомпанементу на гітарі, розрізняти і використовувати різноманітні музичні жанри;
- знати основи створення акомпанементу на гітарі, основи гармонії і вміти підбирати самостійно акомпанемент для нескладних мелодій;
- для талановитих вихованців бажано вміти скласти мелодії на вірші, можливо писати вірші і мелодії до них.

У вихованців мають бути сформовані компетентності:

- спілкування державною мовою;
- математична грамотність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- навчання впродовж життя і працьовитість;
- громадянська компетентність;
- культурна компетентність;
- ініціативність і підприємливість;
- соціальна компетентність.

Література:

- 1.Лужний В. М. Методика виконання музики. - К. : Музична Україна 1983.
- 2.Співає хор старших класів. Упорядкування та методична частина
Зелененької І. О. - К.: Музична Україна, 1977.
- 3.Чеуров В.П. Музыка у школі .- М.: Просвещение, 1983.
4. Манілов В. - Учись аккомпаніровать на гитаре К.:Музична Україна 1990
5. Вещицкий П. - Гра на шестиструнной гитаре М.: « Советский композитор» 1985

Репертуар вихованців студії «Обрій»

Указані пісні, які співали вихованці за період роботи гуртку. Список постійно оновлюється з урахуванням зацікавленості учнів і їх змістовної, розвиваючої і навчальної цінності.

Ансамблевий спів. Колективна робота з початківцями.

1. «Прапор України» сл. Олександр Олесь, муз В. Казеровський
2. «Зацвіла в долині» сл. Г. Шевченко, аранжування Г.Кияшук
3. « Думи мої» сл. Г. Шевченко, аранжування Г.Кияшук
4. «Наш Гідроколедж» сл. і муз.Ганни Кияшук
5. « Тайна басовой струны» сл. і муз.Т. Рудовская

6. «По-між вербами» сл. і муз В. Марченко
7. «Де небо» сл. і муз Н. Селезень
8. «Посвята Україні» сл. і муз Н. Селезень
9. «Перемога – не крапка» сл. і муз В. Байрак
10. «Нікола» сл. Юлії Веретеннікової муз Ніни Конечької
11. «Я не ветер» сл. и муз. О. Волоса
12. «До свидания, мальчики» сл. и муз Б. Окуджавы
13. «Что-то случилось» сл. Ю. Левитанского, муз Г.Киящук
14. «Ніч липнева» сл. Валентини Сидоренко і Г. Киящук, муз. Г. Киящук
15. «Пой, Вася» сл. і муз. Віктора Третьякова
16. «Искры.» сл. і муз. Юрія Лореса
17. «Весеннее танго» сл. О. Міляєва, муз Сергія Нікітіна
18. «Люди-мурашки» сл. І муз Скрябін
19. «Амазонка» В. Берковський
20. «Наш гідроколедж» сл. і муз А. Киящук
21. «Ніч липнева» сл. і муз А. Киящук

Індивідуальний спів з власним акомпанементом. Робота з початківцями.

1. «Кричалка» сл. і муз. Сергія Матвієнко
2. «Убігла бусіна» сл. І муз. Г. Жуков
3. «Виноградове зернятко» сл. и муз. Б. Окуджава, переклад українською Сергій Джигурда
4. «Песенка об открытой двери» сл. и муз. Б. Окуджава
5. «Ваше величество женщина» сл. и муз. Б. Окуджава
6. «Давайте восклицать» сл. і муз. Булата Окуджави,
7. «Ты у меня одна» сл. и муз. Ю. Візбор
8. «Мне твердят» сл. и муз. Ю. Візбор
9. «Держись за меня» сл. і муз. Наталії Колесніченко
10. «Облака» сл. і муз. Наталії Маслової
11. «Песня о друге» сл. і муз. Володимира Висоцького
12. «Я пишу, как умею» сл. і муз. Григорія Іванова
13. «Пісенька голодного студента» Сл. і муз. Стаса Тризубого
14. «Нам хватит» сл. і муз. Андрія Козловського

Індивідуальний спів. Сольні і дуєтні номери, другий і третій рік навчання.

1. «Літо» сл. і муз. Вадіма Єгорова,
2. «Іерусалім» сл. і муз Н. Вотінцевої
3. «Маргаріта» сл. і муз В. Д'ркін
4. «Серце козаче» сл. і муз В. Марченко
5. «Козак спатиме» сл. і муз В. Марченко
6. «Якщо в хаті є п'яниця» сл. і муз В. Марченко
7. «Ігуанодон» муз С. Нікітін
8. «Сон об уходящем поезде» муз С. Нікітін
9. «Я думаю про вас» Л. Костенко сл. муз. О. Богомолець
10. «Мама» сл. і муз Анни Киящук
11. «Життя іде» сл. Л. Костенко Муз невід автора
12. «Я думала» сл. і муз. Т. Рудовская
13. «Зачем живёшь, моя душа?» сл. І муз С. Кучма
14. «Дождись меня» сл. і муз. О. Швидкий
15. «Змерзлий сумний» сл. і муз. Н. Колесніченко
16. «Я сию на корточках» сл. і муз. О. Чікіна

17. «Я не люблю» сл. і муз. Володимира Висоцького
18. «Баллада о борьбе» сл. і муз. Володимира Висоцького
19. «Баллада о любви» сл. і муз. Володимира Висоцького
20. «Лирическая» сл. і муз. Володимира Висоцького
21. «Горная лирическая» Сл. і муз. Володимира Висоцького
22. «Про сосиски» сл. і муз. Віктора Байрака,
23. «Про морозиво» сл. і муз. Ольги Качанової,
24. «Музыкант играл на скрипке» сл і муз. Булата Окуджави
25. «Пірога» сл. і муз.Анатолія Кіреєва,
26. «Птицы не плачут» сл. і муз.Любові Хорьєвої,
27. « Мама» сл. і муз. Катерини Болдиревої,
28. «Подари мне рассвет» сл. І муз. А. Кіреєва
29. « Дай бабочкам такие имена» сл.Світлана Кекова, муз.Константина Віхляса,
30. « Осень» сл. і муз. Ганни Киящук,
31. « Весеннее танго» сл. О. Міляєва, муз Сергія Нікітіна,
32. « Он не вернулся из боя» сл. і муз. Володимира Висоцького,
33. «Журавли» сл. Расула Гамзатова, муз. Я. Френкеля
34. «Одинокий гитарист» сл. і муз.. Юрія Візбора,
35. « Воспоминания старой Польши» Сл. і муз.Олени Касьян,
36. «Сумна мелодія» муз. виконуватимуть дуетом на гітарах
37. «Тимошка и Фредди» сл. і муз. Ганни Киящук
38. «Алые паруса» Сл.і муз.Олександра Ланцберга
39. « Разноцветное письмо» сл. і муз.. Олександра Ланцберга
40. «Рано трубит отбой» сл. і муз..Олександра Ланцберга
41. «Кораблі» сл. І муз Скрыбін
42. « Королева Анна» сл. Арсенія Тарковського, муз. Іваненко і Васильєва.
43. «Шкатулка» сл. і муз. Д. Долгов
44. « Я хочу быть с тобой» сл. і муз. Д. Долгов
45. «Ковыли» сл. і муз. Д. Долгова,
46. «Хортиці» сл. і муз А. Киящук